

Innovationspolitiskt manifest 2015

Förord

Sveriges Ingenjörer och Svenska Uppfinnareföreningen har med sina respektive bakgrunder och erfarenheter studerat vad som krävs för att innovationsutvecklingen ska ta fart i Sverige.

Sveriges ekonomiska ställning är fortfarande till viss del baserad på våra ”stora uppfinnare”. De etablerade stora teknikbaserade företagen har varit verksamma sedan lång tid i Sverige. De utgör grunden för det svenska välståndet. Det är en utmaning för dessa företag att fortsätta vara innovativa och att ständigt förbättra sina produkter och tjänster samt utvecklas på längre sikt. De stora företagen kan också bidra till en viktig förnyelse av näringslivet genom att knoppa av verksamheter i nya bolag.

Framtidens uppfinnare har en annan profil och uppfinningarna har oftast en annan karaktär. Innovation är ett brett begrepp och innefattar allt ifrån nya metoder, tekniker, produkter, tjänster till nya sätt att marknadsföra.

Fler individer måste stimuleras att ägna sig åt innovationsverksamhet och ges förutsättningar att lyckas. Samhällets vinst är arbetstillfällen, skatteintäkter och lösta samhällsproblem. Här spelar offentliga insatser och den politiska viljan en stor roll.

I detta manifest har Sveriges Ingenjörer och Svenska Uppfinnareföreningen formulerat ett antal förslag till åtgärder som enligt vår bedömning har en stor betydelse för den framtida utvecklingen av Sverige, svenskt näringsliv och välstånd.

Det är vår förhoppning att förslagen ska få gehör och beaktas i debatten om det svenska näringslivet framtida utveckling.

Ulf Bengtsson
Ordförande
Sveriges Ingenjörer

Mats Olsson
Ordförande
Svenska Uppfinnareföreningen

BAKGRUND

Förnyelsen av näringslivet är sedan länge utmärkande för Sverige. De senaste decennierna har dock få globalt konkurrenskraftiga företag växt fram i Sverige. Det finns många små och medelstora företag, men alltför få lyckas växa. Många innovationsidéer finns, som skulle kunna leda till förnyelse och tillväxt, men för få av idéerna blir förverkligade. Förnyelse bygger på pionjärinsatser och utförande från enskilda individer; entreprenörer, anställda och enskilda uppfinnare. Enskilda individer har antingen utvecklat idéerna i ett innovationsföretag eller licensierat dem till något etablerat företag.

Sverige står inför stora utmaningar och det är av stort samhällsintresse att den tekniska utvecklingen även fortsättningsvis håller en hög kvalitativ nivå. I framtiden måste fler individer stimuleras att ägna sig åt innovationsverksamhet och ges förutsättningar att lyckas. Innovation är ett brett begrepp och innefattar allt ifrån nya metoder, tekniker, produkter, tjänster till nya sätt att marknadsföra. Vinsten med innovationssatsningar för samhället är nya arbetstillfällen, lösta samhällsproblem och större skatteintäkter. Samtidigt höjs produktiviteten och konkurrenskraften.

Nyligen publicerad forskning understryker individens roll för innovationsutvecklingen. Men individen tar risker. Risktagande sker i form av tid, personliga uppoffringar och pengar. Endast ett fåtal av utvecklingsprojekten leder dock till ett lyckosamt resultat.

Här spelar offentliga insatser och den politiska viljan en stor roll, dels för att etablera ett regelverk för att stimulera utveckling i olika former, dels för att dela risken med entreprenörerna, uppfinnarna och företagen. Regelverket måste möjliggöra en rimlig avkastning för dem som gör förnyelseinsatser.

De stora, etablerade, teknikbaserade företagen kommer även fortsättningsvis att vara betydelsefulla, även om det idag inte är i dessa som de nya jobben skapas. Det är en utmaning för dessa företag att fortsätta vara innovativa, att ständigt förbättra sina produkter och tjänster samt att utvecklas på längre sikt. De stora företagen kan också bidra till en viktig förnyelse av näringslivet genom att knoppa av verksamheter i nya bolag.

Dagens småföretagspolitik är inte anpassad för att utveckla växtkraften vare sig hos enskilda uppfinnare eller hos tillväxtföretag. Tillväxtföretagen utmärks bland annat av stort kunskapsinnehåll, kompetent personal, ambitiösa tillväxtmål, behov att skydda olika former av immateriella rättigheter och behov av riskfinansiering. Ofta verkar de dessutom i ett globalt sammanhang.

Även uppfinnare är grundare till unga tillväxtföretag, som skapar nya arbetstillfällen inom tillverkningssektorn. Det motsvarar dock inte den minskning av arbetstillfällen som sker hos de etablerade företagen. Bland tjänsteföretagen finns däremot många snabbväxande företag.

Mot bakgrund av detta föreslår Svenska Uppfinnareföreningen och Sveriges Ingenjörer ett antal områden som behöver utvecklas för att näringslivet ska fortsätta att förnyas.

1 UTVECKLA GODA ORGANISATIONSFORMER I DE ETABLERADE FÖRETAGEN

Då en stor andel av alla uppfinningar som patenteras i Sverige idag sker inom ramen för en anställning, är det av mycket stor vikt att man hittar organisationsformer och arbetsklimat som främjar innovationer i dessa etablerade företag. Sådana förändringar består av flera olika delar men alla har de en sak gemensamt; de har individen i fokus, eftersom nyskapande och uppfinningar skapas av en eller flera individer som en frukt av hårt arbete. För att det ska kunna skapas fler innovationer behöver arbetsformer ses över så att arbetstagare, och i synnerhet de som är anställda för att arbeta med just forskning och utveckling, får tid och möjlighet att tänka kreativa tankar och utnyttja sin fulla potential. Vidare behövs morötter i form av tydligare regler och en mer generös inställning till att belöna värdefulla uppfinningar i kombination med ett sporrande erkännande.

Sveriges Ingenjörer har via PTK helt nyligen sagt upp det nuvarande kollektivavtalet om arbetstgares rätt till skäligen ersättning för patenterbara uppfinningar för omförhandling, i syfte att stärka regelverket för anställda uppfinnare.

- Utveckla goda organisationsformer för innovation i de etablerade företagen.

2 ETT INKLUDERANDE INNOVATIONSTÖDSYSTEM

Uppfinnandet är inget ensamarbete. Det krävs oftast ett teamwork och samarbeten för att gå från uppfinning till innovation, vilket innovationsstödsystemen måste anpassas efter. Vi vill se stöd och satsningar som är tillgängliga och inkluderande för fristående uppfinnare oavsett var man har sin tillhörighet, bakgrund, kön, ålder, yrkesidentitet eller branschtillhörighet. Här vill vi i synnerhet synliggöra kvinnor som innovatörer och ingenjörer med utländsk bakgrund som ofta har svårt att finna arbeten i nivå med sin kompetens.

Studier av bland annat OECD visar att den svenska innovationsmodellen prioriterar utvecklingsprojekt från universitetssfären. Men även entreprenörer och uppfinnare utanför högskolesfären är oftast välutbildade. Cirka 70 procent har högskoleutbildning och merparten har mångårig erfarenhet från näringslivet. Historiskt har denna grupp genererat synnerligen framgångsrika entreprenörer och betydande innovationer.

Vi föreslår därför ett utökat system som också omfattar individer utanför högskolesfären. Villkoren för finansiering av nya affärsidéer ska motsvara de som gäller inom universitetssfären.

Uppfinnaren måste ges möjlighet till kompetent och oberoende rådgivning för att verifiera sin idé fram till det affärsmässiga förverkligandet. Rådgivningen ska fokusera på det tidigaste stadiet i innovationsprocessen, idéstadiet. För att öka uppfinnarens möjligheter att kommersialisera sin idé etableras nu på Svenska Uppfinnareföreningens initiativ ett regionalt program; Innovation för regional Tillväxt (IRT). Det är en motsvarighet till de Innovationskontor som etablerats vid lärosätena.

- Stöd utveckling av ett innovationsstödsystem som är inkluderande och på lika villkor.
- Utveckla satsningar som synliggör och främjar innovationsutveckling, i synnerhet för kvinnor och ingenjörer med utländsk bakgrund. Mångfald och inkluderande miljöer främjar innovationsutveckling och konkurrenskraft.
- Stimulera individer och miljöer även utanför lärosäten. Fokusera rådgivning på det tidigaste stadiet i innovationsprocessen i form av en motsvarighet till lärosätenas innovationskontor. Villkoren för finansiering av nya affärsidéer ska motsvara de som gäller inom universitetssfären.

3 ÖKA DE PRIVATA INVESTERINGARNA GENOM BÄTTRE REGELVERK

Uppfinnare och entreprenörer finansierar själva det första steget av utvecklingen av sina affärsidéer. I ett nästa steg kan de idag initialt få lån och bidrag från det offentliga systemet, exempelvis Vinnova, Energimyndigheten och Almi Företagspartner AB.

Men det är i skedet därefter som problemen uppstår, när affärsidéerna ska vara redo att attrahera privata investerare. Vid en internationell jämförelse är bristen i Sverige stor både vad gäller antalet privata investerare (affärsänglar) liksom storleken på deras samlade investeringar. Det medför att många idéer kvävs i sin linda, får en alltför långsam start eller lämnar Sverige för tidigt i sökandet efter internationellt kapital.

Vi föreslår att beskattningen av personaloptioner revideras. Personaloptioner är ett effektivt medel att attrahera kvalificerade medarbetare till innovativa företag.

I USA får privatinvesterare låna två eller tre gånger sitt eget kapital på förmånliga villkor från staten till sitt så kallade Small Business Investment Company (SBIC). SBIC förbinder sig att investera i unga företag. Det betyder att lånet från staten till SBIC blir egenkapital i ett ungt företag i nästa steg. Vi föreslår därför att saminvesteringsmodeller utvecklas på liknande vis även här i Sverige mellan statsmakterna och privatinvesterare. Vi föreslår även att investeraravdraget utvecklas och blir lättare att administrera. Avdraget behöver gälla även när investeraren har sitt kapital i ett företag.

- Revidera beskattningen av personaloptioner.
- Utveckla investeraravdraget så det blir lättare att administrera
- Utveckla saminvesteringsmodeller mellan statsmakterna och privatinvesterare.

4 OMORGANISERA DE STATLIGA RISKFINANSIÄRERNA

Riksrevisionen har i en rapport visat att företag i såddfasen endast fick 0,2 procent av det statliga riskkapitalet trots att den var den av regeringen prioriterade fasen. Rapporten visar också att samarbetet med de privata investerarna borde utvecklas.

Fokus för de statliga riskfinansiärerna bör alltså vara dels att finna goda samarbetsformer med de privata aktörerna, dels att investera i tidiga skeden.

- Skapa en ny organisationsform för de offentliga riskfinansiärerna.

5 FÖRSTÄRK IMMATERIALRÄTTEN

För några grupper är ett väl fungerande immaterialrättssystem helt avgörande. Det gäller enskilda uppfinnare som avser att licensera sina affärsidéer till ett etablerat företag, personer verksamma inom universitetssfären och även andra grupper. Tillväxtföretagens värde är som regel helt avhängigt styrkan i det immateriella skyddet. Patenten söks framför allt av de äldre, etablerade företagen. Statistik från Världsbanken pekar på att företag som är yngre än fem år endast står för 8 procent av de svenska ansökningarna. Kompetensen i Sverige som rör immaterialrätt är således i hög grad koncentrerad till de etablerade företagen.

Kunskapen kring immaterialrätt behöver utvecklas hos uppfinnare, entreprenörer samt privata och offentliga finansiärer, och rådgivningen utökas för ett strategiskt användande av immaterialrätten.

Risken för att hamna i en tvist angående ogiltighet av eller intrång i patenträttigheter är stor. Kostnaderna för dessa tvister är som regel mycket höga. Därför behövs också en form av försäkringslösning, eventuellt med en statlig garanti, tillämplig vid patenntvister. Det skulle öka riskbenägenheten hos både individer och finansiärer.

Patentintrång är en form av ekonomisk brottslighet och bör falla under allmänt åtal utan krav på särskilda skäl, och bör behandlas som ett brottmål. Därför välkomnar vi den utredning som pågår inom området och som ska redovisas under våren 2015. En sådan förändring skulle betyda väsentliga fördelar i rättsläget för den svagare parten.

- Erbjud opartisk rådgivning för en patentstrategi inom ramen för en aktuell affärsstrategi.
- Utred en form av försäkringslösning, eventuellt med en statlig garanti, tillämplig vid patenntvister.
- Patentintrång ska falla under allmänt åtal (utan krav på särskilda skäl), och behandlas som ett brottmål.

6 EFFEKTIVISERA INNOVATIONSUPPHANDLINGARNA

Årligen gör offentliga organ upphandlingar för cirka 600 miljarder kronor.

Innovationsaspekterna vid upphandling har tidigare inte nog prioriterats. De offentliga upphandlarnas kompetens och resurser måste stärkas.

Beslutet om inrättade av en ny myndighet med kunskap om innovationsupphandling är därför mycket positivt.

- Effektivisera och stärk innovationsupphandlingarna.

SAMMANFATTNING AV UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

KORT SIKT

FÖRBÄTTRAD ORGANISATION FÖR STÖDET I TIDIGA SKEDEN

- Stimulera individer och miljöer även utanför högskolesfären. Villkoren för finansiering av nya affärsidéer ska motsvara de som gäller inom universitetssfären.
- Fokusera rådgivning på det tidigaste stadiet i innovationsprocessen i form av en mot-svarighet till lärosätenas innovationskontor.
- Utveckla satsningar som synliggör och främjar innovationsutveckling, i synnerhet för kvinnor och ingenjörer med utländsk bakgrund.
- Erbjud opartisk rådgivning för en patentstrategi inom ramen för en aktuell affärsstrategi.

MEDELLÅNG SIKT

FÖRSTÄRKT IMMATERIALRÄTT

- Utred en form av försäkringslösning, eventuellt med en statlig garanti, tillämplig vid patenntvister.
- Patentintrång ska falla under allmänt åtal (utan krav på särskilda skäl), och behandlas som ett brottmål.

LÅNG SIKT

FÖRBÄTTRA TILLGÅNGEN PÅ PRIVAT OCH STATLIGT RISKKAPITAL

- Revidera beskattningen av personaloptioner.
- Utveckla investeraravdraget så det blir lättare att administrera.
- Utveckla saminvesteringsmodeller mellan statsmakterna och privatinvestorerare.
- Skapa en ny organisationsform för de offentliga riskfinansiärerna.

FÖRTYDLIGANDEN OCH REFERENSER

- Den övervägande delen av epokgörande innovationer kommer från enskilda och utvecklingsföretag. Inom Life Science har universitetsforskare varit källan till de väsentliga genombrotten. (C. Sandström 2014 Var skapades Sveriges 100 främsta innovationer?)
- Forskningspolitik och innovationspolitik har olika mål och olika verktyg. Deras samband är inte triviellt. Dessa bör ej sammanblandas. (The Entrepreneurial State, M.Mazzucato, 2013)
- Småföretagspolitik och politik för tillväxtföretag är två vitt skilda saker. (Ett ramverk för innovationspolitiken, P. Braunerhjelm, K. Eklund, M. Henreksson 2013)
- En nyligen publicerad studie som visar att det är de unga företagen som skapar nya arbetstillfällen. (OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2013 Innovation for Growth) I studien ingår alla företag, förutom finanssektorn, oavsett om de är innovativa eller ej. För de 15 länder som ingår i studien gäller att företagen, som är yngre än fem år, står för 17% av de anställda medan de genererat 45% av de nya arbetstillfällena. För Sverige är siffrorna identiska. (DYNEMP data collection)
- Tidningarna Ny Teknik och Affärsvärlden bjuder varje år in landets 33 mest lovande teknikföretag. För att kvalificera måste företaget var yngre än sju år och får ej vara noterat. En analys av 124 företag, som sedan 2008 varit med på listan visade att det totala antalet anställda var 2500 personer (Ny Teknik 2014-04-02)
- Många tillväxtföretag lämnar landet. Sju av tio av Industrifondens företagsförsäljningar går till utländska investerare. Det betyder i en del fall att verksamheten stannar i landet, i andra att den flyttar. Hur det går för andra tillväxtföretag, som inte har offentliga investerare, är inte studerat. (Industrifondens årsredovisningar)
- Antalet anställda i tillverkningsindustrin har gått ner från 740 000 till 650 000 under perioden 1993- 2010, en nedgång som kan förklaras av effektiviseringar och automatisering samt ökat fokus på allt mer avancerad tillverkning med outsourcing av enklare tillverkning och tjänster. Av sysselsättningsökningen inom affärsrelaterade tjänster kan omkring 142 000 arbetstillfällen direkt hänföras till tillverkningsindustrin. Detta innebär att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i Sverige faktiskt har ökat under perioden (Tillväxt och förnyelse i den svenska ekonomin, 2012, McKinsey)
- Aktiviteten bland privatinvestorer (affärsänglar) har avtagit i Sverige. Det sjunkande intresset i Sverige har kartlagts.^{1,2} De privata riskkapitalinvesteringarna har minskat med närmare 70 procent under de senaste fem åren – från 3,3 miljarder kronor 2007 till 1,0 miljarder kronor 2012.³ Under 2014 torde de ha ökat kraftigt. Sofia Avdeitchikova visar att tillgången på medel från privatinvestorer uppgår till mellan 0,2 till 0,4 % av BNP i Storbritannien, Kanada och USA. Det betyder att i Sverige borde investeringarna vara ca 10 miljarder kronor årligen.^{4,5}
- Small Business Investment Corporations – SBIC-Modellen var språngbrädan för utvecklingen av den amerikanska Venture-capital industrin. Modellen tillämpas i Israel, Nederländerna och Portugal.
- Beskattningen av optioner är föremål för utredningen Skatteregler för incitamentsprogram, som ska presentera sina resultat senast 2015-10-01.
- Riksrevisionen har i en rapport visat att företag i såddfasen erhöll bara 0,2% av det statliga riskkapitalet och det var den av regeringen prioriterade gruppen. Dessutom visar man att samarbetet med de privata investerarna borde utvecklas. (Statligt riskkapital satsas för sent).
- Svenskar beviljas tre gånger så många patent per capita, som andra européer hos European Patent Office (EPO). Licensintäkterna från dessa är goda. (OECD Reviews of Innovation Policy: Sweden 2013) Bara Ericsson kvitterar ut sex miljarder kronor i intäkter årligen. Men patenten söks framför allt av de äldre etablerade företagen. Statistik från Världsbanken pekar på att företag yngre än fem år bara står för 8% av de svenska ansökningarna. Motsvarande siffror är för Finland 23%, Storbritannien 14% och USA 22%. (Världsbankens rapport om det svenska företagsklimatet).
- Att öka möjligheten för allmänna åklagare att ingripa vid patentintrång är inriktningen på ett tilläggsdirektiv till Patentlagsutredningen. Utredningen skall slutredovisas senast 2015-03-15.

¹ Entreprenörskap i Sverige – nationell rapport 2013 Entreprenörskapsforum. Sid 24

² Thulins tabeller, Entreprenörskapsforum

³ Riskkapitalmarknaden i Sverige 2013, Tillväxtanalys Statistik 2013:07

⁴ Avdeitchikova, S., Landström, H., Månsson, N. (2006) "Den informella riskkapitalmarknadens betydelse för nyföretagandet Entreprenörskap och tillväxt [Entrepreneurship and Growth], FSF.

⁵ Avdeitchikova, S., On the structure of the informal venture capital market in Sweden. Developing investment roles, Venture Capital Vol 10 no 1 January 2008

Svenska Uppfinnareföreningen

Svenska Uppfinnareföreningen
Sandelsgatan 21, 115 34 Stockholm
Tel. 08-545 164 70 suf@uppfinnare.se
uppfinnare.se mentoring.se

Sveriges Ingenjörer

Sveriges Ingenjörer
Box 1419, 111 84 Stockholm
Tel. 08-613 80 00 info@sverigesingenjorerer.se
sverigesingenjorerer.se